

Sámi allaskuvla

Sámi University College

Studieinstituttet

Hánnoluohkká 45

9520 Guovdageaidnu-Kautokeino

+47 78 44 84 00

Deres dato: 10.12.2009

Deres ref: 200902348-/KAH

Vår dato:

08.02.2010

Vår ref:

2009/587- 0/008

Maaren Palismaa

78 44 85 56

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep

0032 OSLO

Gulaskuddan-rámmaaplána láhkaásahus sámi allaskuvlla sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuin/Høring-forskrift om rammeplan for samiske grunnskolelærerutdanninger ved Samisk høgskole

Det vises til Kunnskapsdepartementets brev av 10. desember 2010 *Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning ved Samisk høgskole. Høring.*

Samisk høgskole ønsker å komme med følgende høringssuttalelse til Forskrift om rammeplan for samiske grunnskolelærerutdanninger.

Samisk høgskole (SH) har følgende merknader til forslag til forskrift om rammeplan:

1) Forskriftens navn

SH foreslår en presisering av navnet på forskrift om rammeplan for å sikre likestilling av samisk og norsk grunnskolelærerutdanning.

Det vises til § 1 i forslag til forskrift der det legges vekt på at *“Den samiske grunnskolelærerutdanningen er likeverdig med den norske grunnskolelærerutdanningen”*.

Navnet bør være *“Nasjonalforskrift for samiske grunnskolelærerutdanninger for 1.-7. trinn og 5.-10. trinn”* (samisk: *“Našunála láhkaásahus sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuide 1.-7. dássái ja 5.-10. dássái”*)

Ut fra dette ville *“Nasjonalforskrift for norsk lærerutdanning for 1.-7. trinn og 5.-10. trinn”* høve som navn på den norske/norskspråklige grunnskolelærerutdanningen.

Det vil tydeliggjøre likestillingen mellom de to forskriftene også i benevnelsen av dem.

Vi vil likeledes bemerke at det under § 1 i forskrift for norsk grunnskolelærerutdanning bør vises til at det fins en egen forskrift for samisk grunnskolelærerutdanning, og at de to forskriftene er likestilte.

I den samiskspråklige forskrift bør det stå: *Sámi vuoddoskuvlaoahpabeaddjeoahppu lea ovttáárvosáš dáru vuoddoskuvlaoahpabeaddjeoahppuin.*

2) Generelt

SH er fornøyd med at struktur og oppbygning i lærerutdanningen fornyes. Den nåværende lærerutdanningen ved SH tar utgangspunkt i samiske og nordiske perspektiver, og i arbeidet med å styrke disse perspektivene har vi sett utfordringer ved strukturen i dagens allmennlærerutdanning.

SH vil legge vekt på et sterkere fellessamisk perspektiv i hele fornyingsprosessen. SH har gitt et brukerrettet tilbud som har utgjort en viktig del av en helhetlig fellessamisk virksomhet. Uttalelser fra Samisk parlamentarisk råd (SPR), fellesorganet for sametingene i Finland, Sverige og Norge, gir føringer for hvordan en framtidig felles samisk utdanningspolitikk for de tre landene bør legges opp.

Sametingspresidentene og sameministrene i de tre landene har i sitt årlige møte 7.11.2001 “vedtatt at lærerutdanningen ved Samisk høyskole gir mulighet for ansettelse som lærer også i Sverige og Finland”. Det innebærer at nåværende lærerutdanning kvalifiserer for undervisning i alle disse tre landene. Det er viktig at også den nye grunnskolelærerutdanningen gir tilsvarende kvalifisering.

Det er viktig at et helhetlig perspektiv beholdes og videreføres slik det formuleres i et vedtak i styret for SH 10.6.2008.

“Samisk høyskole setter i gang arbeidet med å opprette en felles samisk (nordisk) lærerutdanning. Samisk høyskole fremmer opprettelse av en felles (nordisk) lærerutdanning for Samisk parlamentarisk råd og regjeringene i de nordiske landene.”

SH ser det som viktig at departementet aktivt støtter arbeidet med å finne fram til nye muligheter for grenseoverskridende samarbeid innenfor lærerutdanning. Det er viktig å avklare problemer og finne løsninger når bestemmelser hindrer utvidelse av dette samarbeidet. En egen avtale mellom Norge, Finland og Sverige i denne saken kan være en mulig måte å løse problemet på. Dette er for øvrig også i tråd med målene for Bologna-prosessen, der formålet er å bygge opp en felles struktur for høyere utdanning og på den måten lette mobiliteten over landegrensene. Vi viser også til den første komparative rapporten om lærerutdanningene i Norden, *Komparativt studium af de nordiske læreruddannelser. Temanord 2009:505*¹, som er initiert av Nordisk Ministerråd. SH vurderer det slik at høyskolen har kommet langt i arbeidet med å styrke likeverdigheten av utdanningene på tvers av landegrensene og lette mobiliteten både når det gjelder lærerutdanningene og andre studier ved høyskolen.

¹ <http://www.norden.org/da/publikationer/publikationer/2009-505/>

2) Egen forskrift om samisk rammeplan

SH gir sin tilslutning til forslaget fra komiteen og departementet om at det skal innføres en egen rammeplan for samisk lærerutdanning ved Samisk høyskole. En egen forskrift om samisk rammeplan er ett steg videre i retning en felles nordisk samisk lærerutdanning.

SH har helt fra starten i 1989 hatt studenter både fra Norge, Sverige og Finland, og har i lengre tid arbeidet for innføring av egen rammeplan for samisk lærerutdanning. Innenfor de rammene norsk rammeplan har gitt, har SH ut fra en egen modell tilpasset og tilrettelagt en samisk lærerutdanning som ut fra samiske perspektiver forbereder studentene til å arbeide som lærer i alle tre landene. Det er svært viktig at den nye grunnskolelærerutdanningen som nå kommer, ikke svekker dette grunnlaget.

I år 2000 ble det utarbeidet en egen offentlig utredning om samisk lærerutdanning, *Samisk lærerutdanning – mellom ulike kunnskapstradisjoner* (NOU 2000: 3). I denne utredningen ble det konstatert et behov for å bygge en modell for samisk lærerutdanning som skulle være felles for alle samiske områder.

På grunnlag av styrevedtak av 10.6.2008 ble det oppnevnt en egen arbeidsgruppe som har utarbeidet og foreslått et grunnlag for en felles nordisk samisk lærerutdanning. SH ser et stort behov for å arbeide videre med opprettelse av en felles nordisk samisk lærerutdanning.

SH er fornøyd med at Regjeringen har foreslått å gi Samisk høyskole myndighet til å godkjenne rammeplan/studieplan for de samiske lærerutdanningene. I stortingsmelding nr. 11 (2008-2009) Læreren - rollen og utdanningen, kap. 2.2, s. 28 står følgende:

“For å kunne ha den nødvendige fleksibilitet bør Samisk høyskole fristilles fra framtidig nasjonal rammeplan for sin lærerutdanning for grunnskolen. Departementet tar sikte på å delegere sin myndighet til Samisk høyskole for så vidt gjelder struktur og oppbygging av den nye lærerutdanningen.”

Videre står det på samme side:

“Departementet vil:

- Delegere til Samisk høyskole å fastsette rammeplan/studieplan for samisk lærerutdanning innenfor rammen av nasjonale bestemmelser av overordnet karakter.”

Stortinget har 25.3.2009² gitt sin tilslutning til at Samisk høyskole får myndighet til å vedta rammeplan for samisk lærerutdanning:

“Flertallet støtter at muligheten for å fastsette rammeplan/studieplan for samisk lærerutdanning innenfor rammen av nasjonale bestemmelser delegeres til Samisk høyskole”

² “Innstilling fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Lærere-rollen og utdanningen. Innl. S. Nr. 185 (2008-2009). 25.03.2009

En slik delegering vil kunne være en konkretisering av hva det nasjonale ansvaret for samisk lærerutdanning, som samisk høyskole er tildelt, innebærer.

5) Virksomhetsområdet for forskrift om rammeplan

Komiteen som har utarbeidet et forslag til forskrift for samisk rammeplan, har foreslått følgende: *“Forskriften gjelder for universiteter og høyskoler i Norge som gir samisk grunnskolelærerutdanning og som er akkreditert etter lov om universitet og høyskoler § 1-2 og § 3-1.”*

Departementet har foreslått at forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning skal gjelde undervisning som SH arrangerer. Vi ser det imidlertid som naturlig at dersom noen andre skulle tilby samisk grunnskoleutdanning må forskriften også gjelde for dem.

SH er den eneste institusjonen som tilbyr en helhetlig samisk lærerutdanning, og SH har et nasjonalt ansvar for samisk lærerutdanning. Det er foreslått at SH får myndighet til å godkjenne rammeplan/studieplan for samisk grunnskolelærerutdanning. Ut fra det har SH en sentral funksjon i godkjenningen av samiske lærerutdanninger.

I stortingsmeldingen sies det at Samisk høyskole har ansvar for å koordinere samarbeid og nettverksbygging: *“Samisk høyskole har det nasjonale ansvaret for samisk lærerutdanning og for å koordinere nettverksbygging med de andre høyskolene.”*³

På hvilken måte kan SH utøve det nasjonale ansvaret de har for lærerutdanning i forhold til lulesamisk og sørsamisk språk og og lulesamiske og sørsamiske områder? Professor Jon Todal ved SH har i boka *Samisk språk i Svabken Sijte. Sørsamisk vitalisering gjennom barnehage og skule. Diedut nr. 2/2007, s. 132-133* satt fram et forslag til hvordan de lule- og sørsamiske lærerutdanningene kan organiseres gjennom samarbeid med aktuelle undervisningsinstitusjoner. Han foreslår å utarbeide et eget program i samarbeid med andre institusjoner der det gjøres individuelle avtaler med de studentene som vil ta sør- eller lulesamisk lærerutdanning.

Samisk høyskole ser et behov for at det i nærmeste framtid opprettes en gruppe sammensatt av folk fra Samisk høyskole, Høgskolen i Nord-Trøndelag og Høgskolen i Bodø for å utrede oppgaver i forbindelse med samisk lærerutdanning i sør- og lulesamisk sammenheng og komme til enighet om hvordan institusjonene skal samarbeide om slik lærerutdanning.

Vi mener for øvrig at det må utarbeides en forpliktende bestemmelse for å styrke samisk som undervisningsspråk også i sør- og lulesamisk lærerutdanning. Språkkravene kan likevel ikke i første omgang være de samme som i nordsamisk lærerutdanning. Av historiske årsaker er det mye grunnarbeid som må gjøres både når det gjelder språk, læremidler og lærerutdanning før en kan stille strengere språkkrav i disse områdene.

³ St.died.nr.1 (2008-2009) *Læreren - rollen og utdanningen, side 59*

4) Samisk som undervisningsspråk

I forskriftens § 1 står følgende: “*Samisk grunnskolelærerutdanning skal, så langt det er mulig, ha samisk som undervisningsspråk*”.

SH slutter seg til komiteforslagets ånd, nemlig at en stadig styrking av samisk som opplæringspråk er nødvendig, og foreslår følgende endring av setningen: “*Samisk er hovedundervisningsspråket i samisk grunnskolelærerutdanning*” (samisk: “*Sámi vuoddáskuvlaoahpabeaddjioahpu váldoahpahusgiellan lea sámegiella*”).

Helt siden institusjonen ble opprettet, har bruk av samisk som undervisningsspråk vært det aller viktigste prinsippet for SH. SH er den eneste høyere utdanningsinstitusjon der samisk er hovedspråket, og også internasjonalt den eneste institusjonen for høyere utdanning der et urfolksspråk er hovedspråk.

Prinsippet om bruk av samisk og et allsamisk perspektiv står sterkt i organiseringen av en samisk lærerutdanning. SH holder fast på at samisk til vanlig skal brukes i all undervisning i samisk lærerutdanning. Samisk språk er forutsetningen for samisk lærerutdanning og SH legger ned et stort arbeid for å gjennomføre undervisningen på samisk. Dersom faglærer ikke kan samisk, tolkes vanligvis undervisningen til samisk. I enkelte sjeldne tilfeller kan det bli brukt et annet språk enn samisk. Fram til 1.10.2009 hadde Samisk høyskole produsert til sammen 155 samiskspråklige allmennlærere og 75 samiskspråklige førskolelærere.

Betydningen av prinsippet om at samisk skal være undervisningsspråk og et allsamisk perspektiv bekreftes gjennom en undersøkelse som høyskolen har gjennomført blant tidligere studenter. I undersøkelsen viser det seg at samisk språk og samisk innhold i undervisningen er det som har vært til størst støtte for dem i arbeidet som lærere, og det som har betydd mest for å gi dem et solid utgangspunkt for lærergjæringen.

I NOU 2000: 3 legges det svært stor vekt på at undervisningsspråket skal være samisk, med de språklige tilpasninger som er nødvendig i forhold til ulike områder.

6) Struktur for differensiert grunnskolelærerutdanning

SH er fornøyd med den differensierte grunnstrukturen med to spesialiseringer i grunnskolelærerutdanningen, for 1.-7. trinn og 5.-10. trinn. Vi er fornøyd med at det er færre obligatoriske fag, og at faglig fordypning, profesjonsretting, forskningsbaserthet og praksis styrkes i de nye utdanningene.

SH har ingen merknader til utdanningenes organisering og struktur, men vi har enkelte merknader til foreslått fagfordeling.

6a) Norsk som obligatorisk fag i grunnskolelærerutdanningen for 1.-7. trinn:

Komiteen har bare foreslått *samisk, matematikk og pedagogikk og elevkunnskap som obligatoriske fag* i denne utdanningen.

Departementet har foreslått at også norsk skal være obligatorisk fag med den begrunnelse at samiskspråklige lærere skal være i stand til å undervise samiske barn i norsk og at de skal ha kompetanse til å undervise i både samiske og norske skoler.

I dag får lærere med utdanning fra Samisk høyskole automatisk kompetanse til å undervise i norske og andre nordiske skoler, jf. nåværende rammeplan (2003) og det årlige møtet mellom sametingspresidentene og sameministrene i de tre landene 7.11.2001 (s. 1 i denne uttalelsen).

SH ser et dilemma dersom norsk/finsk/svensk blir obligatoriske fag i tillegg til samisk og matematikk. Det vil i praksis bety at det ikke er mulig å velge andre undervisningsfag de tre første årene i den samiske lærerutdanningen for 1.-7- trinn. Det fører til mindre faglig variasjon blant de lærerne som utdannes ved Samisk høyskole.

Dette må imidlertid vurderes i forhold til andre aspekter, og SH ber om at dagens system beholdes. Det må fortsatt være slik at studenter fra både Norge, Finland og Sverige får en grunnskolelærerutdanning ut fra de forutsetninger som sametingene og nasjonale ministre har lagt til grunn ved godkjenningen av lærerutdanningen ved Samisk høyskole, nemlig at den automatisk kvalifiserer til undervisning i skoler i de tre landene, både ved samiskspråklige og nasjonalspråklige skoler, og da kan ikke norsk/svensk/finsk gjøres til valgfag. Ut fra en tospråklighetssituasjon er det også viktig at lærere har solid kunnskap om begge språk som er i bruk i samfunnet uansett hvor i Sápmi de er.

SH foreslår at samisk og *enten* norsk, finsk eller svensk skal være obligatoriske fag for grunnskolelærerutdanningen for trinn 1-7. Kravet må tilpasses i henhold til det som kreves av kompetanse i finsk og svensk i tilsvarende utdanninger i Sverige og Finland.

6b) Samisk i grunnskolelærerutdanningen for trinn 5-10

Komiteen som har lagt fram forslag til forskrift om samisk rammeplan, har foreslått at også *samisk 30 sp* skal være obligatorisk fag i tillegg til pedagogikk og elevkunnskap i grunnskolelærerutdanningen for trinn 5-10. Det vises både til komiteens argumentasjon og til tilleggsargumentasjon fra komiteens leder professor Vuokko Hirvonen av 18.11.2009.

Departementet har foreslått at bare *pedagogikk og elevkunnskap 60 sp* skal være obligatorisk fag, og viser til prinsippet i Stortingsmelding nr. 11 (2008-2009) *Læreren, rollen og utdanningen* om at samisk lærerutdanning skal holdes innenfor rammene av nasjonale bestemmelser av overordnet karakter. Departementet argumenterer også for å holde studentenes mulighet til valg og faglig fordypning på samme nivå som i nasjonal lærerutdanning.

SH gir sin tilslutning til komiteens forslag og argumentasjon. *Samisk*, minst 30 sp, bør være obligatorisk fag i grunnskolelærerutdanningen for trinn 5-10. 60 sp i samisk som obligatorisk fag kan vurderes som et alternativ.

Formelt sett har samisk samme status som norsk, og samer har de samme rettigheter som samiskspråklige som nordmenn har som norskspråklige. Den reelle situasjonen og de reelle vilkår for samiskspråklige kan imidlertid ikke sammenliknes med de forhold norskspråklige har. I dag har ikke samiskspråklige de samme grunnbetingelser og muligheter som norskspråklige har. Samisk er foreløpig ikke, verken muntlig eller skriftlig, i bruk i så stor utstrekning som en kunne ønsket, og det

er derfor vanskelig å sammenlikne de vilkår samisk språk har, direkte med det som gjelder for norsk.

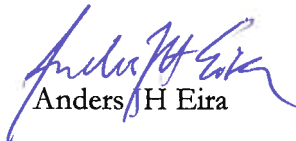
SH har ut fra direkte erfaringer, ulike prosjekter og forskningsarbeid god kjennskap til den situasjonen samisk er i i ulike områder. Det hersker ingen tvil om at samisk må brukes, vernes og styrkes for at språket skal kunne bevares og utvikles. I dette arbeidet har lærere på alle utdanningstrinn fra barnehage til høgskole en helt sentral funksjon.

Samiskspråklige lærere har ikke på noen måte tilgang til et like stort utvalg av kilder og lærebøker – og annet læringsmateriale som norskspråklige. Det fører til at en samiskspråklig lærer arbeider i en helt annen virkelighetssituasjon enn en norskspråklig lærer. Den samiskspråklige læreren står helt sentralt i arbeidet med å utvikle språket, og vil komme til å arbeide med utvikling av både termer og ressursmateriale for undervisningen. Det hersker ingen tvil om at det kreves en sterk bevissthet om bruk av samisk av en samiskspråklig lærer som skal bruke samisk i fagundervisningen, uavhengig av hvilket fag det er snakk om. I dette arbeidet er det behov for faglig styrke og kompetanse. Erfaringen tilsier at det først er på høgskolenivå at studentene utvikler den bevissthet og den faglige tyngde som er nødvendig i dette arbeidet.

SH ser det som spesielt nødvendig å sikre at de som kvalifiserer seg til læreryrket gjennom utdanning ved Samisk høgskole, mestrer samisk på et slikt nivå at de kan undervise på samisk.

SH er for øvrig enig med departementet i at arbeid med språk og terminologi kan integreres i den enkelte fagenhet. Det er allerede i dag innarbeidet praksis ved fagstudiene ved SH.

Med hilsen

Anders H Eira

Direktør

Maren Palismaa

Adm. sjef